

Кузів М.В.

старший викладач,

Кам'янець-Подільський національний університет

ЗДЕНЕК КОМІНЕК ТА НАРОДНА КОНСЕРВАТОРІЯ МІСТА КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО

Зденко Рудольфович Комінек (1882–1950 р.р.) – одна з непересічних мистецьких особистостей, яким належить почесне місце в історії розвитку подільської регіональної музичної культури ХХ ст..

Багатогранність індивідуальності З. Р. Комінека розкривається в інтегруванні виконавського, педагогічного, музично-громадського й організаційного спрямувань. Випускник Празької консерваторії, вихованець Отакара Шевчика, він був активним будівничим культуро-творчих процесів першої половини ХХ ст. на Поділлі. Брав активну участь у переформатуванні культурно-просвітницького училища, музичної школи та у створенні Народної консерваторії.

Багатоскладова діяльність З. Р. Комінека особливо яскраво розгорнулася у кам'янецький період його життєтворчості. На жаль нечисленні публікації, окремі скупі згадки про його громадську і педагогічну діяльність, а також недослідженість архівних матеріалів не дають істинного уявлення про значущість феномену митця в історії подільської музичної культури ХХ століття.

Мета даної статті – окреслити найбільш вагомі сторони творчої діяльності З. Р. Комінека, зацентрувавши увагу на періоді 20-х років минулого сторіччя.

На початку ХХ ст. в Україні відбуваються помітні зрушення в галузі музичної освіти, які були зумовлені загальною демократизацією мистецтва, боротьбою прогресивно-настроєних діячів культури за розкріпачення творчих сил народу та зростаючою потребою у кваліфікованих музичних кадрах. Починають з'являтися і розвиватися різні форми позашкільної освіти: народні університети (до яких як музична секція входила і народна консерваторія), народні бібліотеки, комітети і товариства писемності, створюються благодійні установи та недільні школи. Яскравим взірцем навчального закладу нового типу, покликаного нести музичні знання широким масам людей, була народна консерваторія.

Народні консерваторії – це культурно-освітні організації в Росії, які мали характер загальнодоступних музичних учбових закладів. Вони ставили своєю метою поширення музичних знань серед широких верств шляхом систематичного навчання музиці, а також влаштування концертів і лекцій. Організаторами першої такої консерваторії в Москві у 1906 році були російський композитор і педагог Сергій Іванович Танєєв (1856 – 1915 рр.) та його учень, український музикознавець Болеслав Леопольдович Яворський (1887–1942 рр.) [1]. В перші роки радянської влади в Україні народні консерваторії були відкриті в багатьох містах (Києві, Харкові та інших).

Вивчати цей період доволі складно: мало збереглося документальних матеріалів, ще менше – опубліковано. Серед матеріалів, які вдалося відшукати – статут Народної консерваторії, список лекторів, зарплатна відомість. Матеріали ці зберігаються в державному архіві Хмельницької області. Не збереглися наступні документи, які були би важливими для вивчення діяльності Народної консерваторії: списки учнів, навчальні програми і розклад занять.

Ініціатором створення цього закладу були дві фундації- Український національний хор і Українська філармонія м. Кам'янця-Подільського. Її першим директором став Микола Грінченко, відомий в майбутньому український мистецтвознавець. Культурна ситуація тих років конче вимагала розгортання роботи по підвищенню загальної культури мас, підготовки нових національних кадрів музикантів. Актуальні тоді проблеми реорганізації музичної освіти не могли не торкнутися й М. Грінченка. У своїй діяльності він знаходить цілковиту підтримку кращих музичних сил тогочасного Кам'янця: І. Вікула, М. Тележинського, А. Чернявського, О. Телецького, З. Комінека. Саме їх підписи стоять під статутом Народної консерваторії [2].

На той час З.Р. Комінек здійснював інтенсивну виконавську діяльність як скрипаль, виступав у сольних програмах і в ансамблях з провідними музикантами міста, працював концертмейстером 1-х скрипок Кам'янець-Подільського державного драматичного театру [3], був активним членом Всеукраїнського музичного товариства ім. М. Леонтовича в Кам'янці-Подільському, викладав у музичній школі. Він був доволі відомою людиною в місті. Тому і запрошення його на викладацьку роботу в консерваторію не було випадковим.

Народна консерваторія м. Кам'янця-Подільського була заснована 19 серпня 1920 року. Навчальний заклад, названий консерваторією, приблизно відповідав теперішньому рівню музичної школи. Знаходилась вона в приміщенні Українського клубу (ріг вулиць Петроградської та Кишинівської), теперішні Лесі Українки та Драгоманова [4].

До цього закладу мали право вступати «всі хто має лише елементарні здібності до музики, бо завданням цієї школи є – навчити музичному ремеслу, приступному кожній людині» [5].

В параграфі 26 статуту консерваторії сказано, що «до народної консерваторії приймаються як чоловіки так і жінки (не молодше 14 років), хто має слух та елементарні музичні здібності» [6, с. 2а]. Завданням її було дати широким масам як загальну музичну, так і початкову професійну освіту.

Основні мета консерваторії сформована у першому параграфі власного статуту: «а) підготовки народних вчителів музики та співу; б) вивчення та ознайомлення з українською народною музикою, піснею та церковним співом; с) поширення загальної музичної освіти серед широких верст населення шляхом ознайомлення його з світовою музикою; д) підняття любови до народного мистецтва в народних масах через відповідне музичне виховання» [7].

До нового музичного закладу було подано понад 450 заяв, але після перевірки здібностей зарахували 350 слухачів. Основний контингент слухачів на той час складала робітнича молодь, червоноармійці, діти селян, а також талановиті представники музичної самодіяльності міста. Основною роботою з ними стали заняття в хорових класах, знайомство з музичною літературою. При консерваторії відкрились диригентсько-хоровий, інструментальний, драматичний відділи і відділ сольного співу. На них готувались народні вчителі музики і співу з тим, щоб нести музичну освіту широким верствам населення. Особлива увага приділялась хоровому відділу. Він мав дати на село і взагалі для краю музично освічених диригентів, організаторів народних хорів та вчителів музики. Через гостру потребу музичних кадрів у січні 1921 року диригентсько-хоровий відділ було реорганізовано в інструкторський із скороченим курсом навчання.

Народна консерваторія брала активну участь у пропаганді музичного мистецтва. Педагоги і учні консерваторії брали участь в міських концертах, що сприяло залученню до мистецтва широких мас трудящих. Так з програми виступів Українського національного хору дізнаємося про виконання З. Комінеком «Фауст-фантазії» Гуно-Сарасате та «Легенди» Г.Венявського [8] і виконання «лектором народної консерваторії З.Комінеком сцен з балету Беріота та ученицею народної консерваторії п. Драгомирецькою «Вечора» К.Стеценка» [9].

Таким чином, факти діяльності чеського музиканта-скрипаля Зденека Рудольфовича Комінека дають можливість говорити про вплив його особистості на стан музичної освіти на Кам'яниччині, що здійснювався як важлива складова культурно-історичного процесу подільського регіону.

Список використаних джерел:

1. Рахманова М. П. Народная консерватория // Москва. Энциклопедия. Москва: БРЭ, с. 550.
2. ДАХМО (Державний архів Хмельницької області) – Ф. р-1128 Статут, кошторис і відомості на видачу зарплати лекторам і службовцям Народної консерваторії м. Кам'янця-Подільського. 1920 р. – Оп. 1. – Спр. 96. – 9 арк.
3. ПААП (Приватний архів Анатолія Прияна) – Збірка знімок та особистого архіва родини Комінек.
4. ДАХМО – Ф. р-1128. – Оп. 1. – Спр. 113. Описи і списки театрального майна, зареєстрованих і реквізованих музичних інструментів, посвідчень працівників підвідділу мистецтв. – 6 арк.
5. Грінченко М. Народна Консерваторія у м. Кам'янці на Поділлі / Микола Грінченко // Наше життя № 2. – 1920. – Серпень. – С. 4.
6. ДАХМО – Ф. р-1128. – Оп. 1. – Спр. 96. – 2 арк.
7. ДАХМО – Ф. р-1128. – Оп. 1. – Спр. 96. – 1 арк.
8. ДАХМО – Ф. р-1515 Ураїнський національний хор м. Кам'янця- Подільського – Оп. 1. – Спр. 2. – 41 арк.
9. ДАХМО – Ф. р-1515. – Оп. 1. – Спр. 2. – 42 арк.

Лісова І.В.

здобувач, асистент,

Київський національний університет культури і мистецтв

ЦІННІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИВАТНОЇ КНИЖКОВОЇ КОЛЕКЦІЇ

Культурне значення будь-якого колекціонування велике, оскільки воно не лише сприяє збереженню предметів збирання, які мають значну культурну цінність, але й впливає на розвиток науки, освіти, збагачує духовне життя суспільства.

Термін «колекція» трактується як систематизоване зібрання однорідних предметів, що становлять науковий, художній, історичний інтерес (картин та ін. творів мистецтва, монет, мінералів, тварин, рослин, марок тощо), що застосовують і до державних чи громадських зібрань, і до тих, що належать приватним особам. У словнику основних музейних та екскурсійних термінів колекція культурних цінностей визначається як однорідні або підібрані за певними ознаками різноманітні предмети, які, незалежно від культурної цінності кожного з них, зібрані разом становлять художню, історичну, етнографічну чи